

Nemzeti Társalkodó.

Junius' 16-dik napján 1832.

A z Á l d o z a t.

(Végezet).

A' Referens () az ítélet alá bocsátott perre a' per-homlokáról (rubrumáról) elkészülvén, minekutánna rövid, de nem velős referadájában azt elé adta, 's a' hosszas de nem velős iratásokat és bizonyításokat, *szóktetve* a' szerént a' mint azok *olvashatóbbak* voltak, a' törvényszék előtt felolvasta volna, maga véleményét, következőleg adta elé. „A' mi *Ferkőt* illeti azon vádat, hogy a' szerencsétlent ez ütötte volna agyon, terhesitik a' szerencsétlennek a' verekedésben részt vett atyafijai, valamint azon aszszonyok kik a' verekedést végig nézték, és azon 6-dik valló sub F. ad 3-tium ki az erdőben elbujva hasonlólag látta a' verekedést: mivel ezen vallók megegyezőleg azt valják, hogy szemekkel látták midőn *Ferkő* a' szerencsétlent agyon ütötte; de az elsőknek mint *passionatus* és *passionata* fatenseknek vallomásai bévehetők nem lévén, 's így a' 6-dik tanu csak *singularis fatens* lévén, ennél fogva a' vád bírói meggyőződésig bé-

bizonyítva nincsen, mind azon által mivel egy felől a' gyanu terhes, más felől Ferkő mint még megjobbulható ifju, tekintetet érdemel; illendő lenne *ötet 2 esztendőre és 200 pälczára itélni*. A' mi *Pistát* illeti: az ellen indított és lefolyt perbeli ítéletből sub *x* nyilvános, hogy ő eleitől fogva rossz életű, szokásos tolvaj, és káromkodó volt, hogy a' F * * * Falus bírót előre feltett szándékból haragból és boszszuból megölte, melyért 10 esztendei rabságra ítéltetett vala, továbbá az új esketésből sub *A* kitetszik *testibus fere omnibus*, hogy *Pista* ezen kemény Fenyíték kiállása után meg szabadulván, nem hogy megjobbult volna, hanem meg átolkodva a' rosszban, koberlani kezdett, gyanus emberekkel nevezetesen *Fazakas Ferkővel* társalkodott, sőt elfelejtkezvén minden isteni és emberi törvényekről újra gyilkosságba elegyedett, valamint a' birói meggyőződésig kitetszik az említett esketésben meghitelt 2-dik tanunak t. i. a' Fogadósnak vallomásából, ki nyilván vallja, hogy tulajdon szemével látta midőn *Pista* a' szerencsétlent a' fogadó előtt agyon ütötte, nem különben a' 3, 5, 7, 10 és 17 tanuknak fassiojokból kitetszik, kik tisztán valják hogy bizonyosan hallották, hogy *Pista* a' gyilkos; melynél fogva *Pista* mint megjobbithatatlan tolvaj gonosztévő és szokásos gyilkos, megérdemlené, hogy *halállal büntetessék*. — *Az első bíró*, ki nem tudhatni az emberi méltóságról és a' halhatatlanságról való gondo-

latokkal vagy a' halál ifjabb testvérének az álmoknak első postájival nagyon el-lévén foglalva, a' Referensnek vélekedéséből csak annyit hallott tolvaj, gonosztévő; szokásos gyilkos; az Elölülőnek megújított sürgetésére így szólt „*Akaszta-sék-fel*” — „*Úgy de mélyik!*” Mind a' kettő, így legalább nem lehet mondani hogy a' választásban igazágtalanok voltunk, 's elhárítjuk nyakunkról a' responsabilitást; — *A második bíró:* „*En mint Bíró látom hogy a' gyilkosság megesett; következőleg tudom, hogy azt valakinek véghez kellett vinni (még halgatás és figyelem); mint Bíró látom, hogy ezen gyilkosság dolgában másra akarkire is mégannyi gyanú sincsen mint a' két Alperesekre; következőleg tudom, hogy a' kettő közül valamelyik a' gyilkos; — mint Bíró nem látom ugyan az iratásokból és bizonyításokból hogy a' kettő közül melyik a' gyilkos, mert mind a' két Alperes ellen bévehetőleg csak singularis fatensek vallanak; következőleg mint Bíró nem tudom melyik érdemel büntetést. — De mint ember látom hogy a' gyilkosságot inkább fellehet tenni egy tízesztendei rab-ságot kiállott gonosztévőről; mint egy ár-tatlan ifjuról; következőleg mint ember tudom, hogy a' szerencsétlent nem Ferkó, hanem Pista ütötte agyon. — Mind ezeknél fogva mint ember 's mint Bíró *Ferkót merőben feloldozom, Pistát pedig mint a' ki felebarátját meggyilkolta ugyan, de nem előre fel-**

tett czélból, 10 esztendőre és 1000 pálczára ítélem.“ — A' harmadik bíró, a' perek folyásokra ügyelni soha nem szokott, mert nem tudott, de lelki eszméretesen ítélni kívánt, mert jó ember volt, — az emberek szenvedéseitől és nyomorgatásaitól irtódzott, mert nagyon érzette felebarátjának sorsát; de kemény Bíró volt, mert a' véghez vitt tettnek rettenetessége úgy elfoglalta mindég heves képzelődését és gyenge szívét, hogy a' büntetésnek némelykor még rettenetesebbi sújja soha eszébe nem juthatott. — Ezért tehát ítéletjeiben vezér fonalnak örökké a' második Bírónak vélekedését használta, kiből a' tárgy megvizsgálására nézve több bizodalma volt mint önnön magában, a' büntetés mértékét egyáltalában mindég két akkorára szabván, így most is röviden így szóllott: *Pistát ítélem 20 esztendőre 2000 pálczára, Farkót pedig — pedig*“ — (itt elhagyta a' vezér fonal) *egy esztendőre, — nem, háromra, — de még is csak kétfőre.*“ — A' negyedik bíró: „Midőn egy inctusnak az az, egy in Causam attractusnak vagyis inkább midőn egy reusnak causája pertractaltatik, az első kérdés ez, — valyon ex allegatis et probatis comprobálva vagyon é birói convictioig az accusatio vagy mincsen? — ha nincsen úgy reus est absolvendus, ha igen, úgy reus est puniendus. — A' második kérdés ez: valyon a' reus ugyancsak juxta allegata et comprobata, a' facinust ex ignorantia et quidem ex ignorantia invincibili vel vincibili, vel ex cul-

pa, vagy pedig ex dolo perpetrálta? — A' harmadik kérdés ez, quodnam sit legum dictamen? mert quum leges semel latae sunt jam non de illis verum secundum illas erit judicandum, és azt mondja S. Augustinus, Judex bonus nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges et Jura pronunciat, megjegyezvén azt, hogy in defectu legum recurrálni kell a' Consuetudohoz quae habet vim non solum interpretativam, verum etiam imitativam, quin derogatoriam quoque, és szem előtt kell tartani más törvényeknek analogiáját is, nem különben a' józan okosságának azaz a' természet törvényneinek rendelkezéseit. — Ezen principiumok szerént a' Bíró bátran mondhat ítéletet; nem felejtkezvén el a' következő principiumokról: — Inclinationo est favorabilior — odiosa sunt restringenda favorabilia extendenda — Dolus et fraus nemini patrocinator, emptor debet esse cautus, cambium induit naturam cambiati, onus non inhaeret fundo 'sat. — Ezzel eltikkadván a' bölcs Bíró, elhallgatott. — Az Elölülő, kérvén őt, hogy tudományát a' jelenvaló keresethez alkalmaztatva, vélekedését mondáná-meg. — „Én uraim így szól „még sokat disszerűlnének ha mejjem el nem fáradt volna, a' necessaria rationalis és irrationalis abalienationáról — az oneris assumptioról — arról, hogy mi különbség van a' Testamentum nullum, destitutum, irritum, és ruptum között, 's a' többi, — de certissime úgy elfáradtam hogy többet nem szólhatok, kérem

kiméljenek-meg engemet.— „Csak vélekedését a' jelenlévő tárgy eránt, csak röviden“ mondá az Elölülő — „Irritumnak itélem a' Testamentumat mert“ — „Nem Testamenti *rescindentidról* van itt a' szó, hanem arról, hogy a' bűnösök felakasztassanak é vagy ne“ mondá boszszankodva az első Bíró, midőn látta volna hogy órája már felet a' kettőre mutat, 's még is a' Bírák nem is egy civilis hanem *csak* egy criminalis perrel annyit bajlódnak — „Beccariával tartok“ felel a' bölcs Bíró „simpliciter fel ne akasztassanak, inkább incarcerisaltassanak örökös rabságba — egyes jukokba, kenyeren és vizen, egyéb aránt in toto a' Collega úr vélekedésén vagyok, 's ezen ítéletemen meg is maradok. *Ötödik bíró*: „Csak akkor ítélnénk bátran ha esmernők közelebbről a' környülményeket, ha tudnók, hogy folyt a' szerencsétlenség ereiben vére, azon pillantatban melyben a' gonoszságot véghez vitte, ha tudnók hogy nagyobb vagy kisebb lett é a' következés mint a' cselekvő kívánta vala, ha tudnók mennyiben bánta-meg a' bűnös cselekedetét, mennyiben nem, ha tudnók melyik büntetés mennyire érdekli testi 's lelki érzékit, ha tudnók mennyiben büntettetnek vagy nem büntettetnek a' bűnös szenvedései által mások is, ha éreznők magunkban hogy a' dolognak tökéletesen végire jártunk, hogy ezen fontos tárgyban tiszta képzetünk vannak, hogy azt csendes indulattal vizsgálhatjuk-meg, a' nélkül hogy a' megölettetett árvájinak sirán-

kozása minket boszszuállásra, vagy a' bűnösnek sáppadt képe szánakozásra gerjesztett volna. — De akkor uraim mindenhatók volnánk, akkor azt vinnők véghez, hogy vétek soha ne történjék, hogy az ember az embert szeresse, hogy minden a' természetben az egészség boldogítani igyekezzék, 's így a' költsönös boldogításban minden boldog legyen“ — De míg csak férgek vagyunk, csak sziszegő kígyók, a' férget meg nem ítéltetjük; ne hogy tompa tunya rossz elnézéseink által bűnösebbekké váljunk a' megítéltettek-nél. — Én részemről a' jelenvaló kereset a-lól *mind a' két szerencsétlent feloldozom*, megítéltetéseket a' nagy Bíróra bízván, ki majd minket is meg fog ítélni.“ — *A' hatodik bíró* a' pert a' Referenstől elkérvén, minekutánna azt a' vitatások alatt átnézte így szólott: „Addig míg Mindenhatók lennénk kötelességünk ítélni, 's béléltetésünk szerint büntetni, mert ha a' földi Bíró menyei tökéletességre vár, úgy senkit cselekedeti iránt e' földön számadásra vonni soha sem lehetne, — ellenben kötelességünk a' ki nyomozásokban teljes igyekezettel törekedni azon, hogy a' tökéletességhez közelítsünk. — Így tehát a' jelenvaló keresetet is vizsgálát alá kell vennünk de feszült figyelemmel, annyival inkább mivel mind a' két alperesek, a' Bíráknak különböző elnézése szerint, a' teljes *feloldozás* és a' *halál* között lebegnek; A' két Alperesek együtt a' jelenvaló keresetben bűnösök nem lehetnek, mert

hogy ketten együtt vittek volna végbe a' gyilkosságot arra semmi bizonyítás nincsen, sőt minden vallók abban különböznek, hogy *melyik*; valamelyik tehát a' két Alperesek közül a' jelenvaló kéreset alól vélekedésem szerint feloldozandó; de csak abból hogy egyik feloldoztatott közvetlenül nem következik, hogy a' másik a' gyilkos; mert lehet ez egy harmadik, egy oly személy a' kire eddig még legkisebb gyanu sincs. — Valamint a' *felolvasott* bizonyításokból ezeknek elégtelen voltok miatt (ex defectu probae), mind a' két Alperest feloldoznám, mind az *A* alatti esketésben meghütelt 2-dik Tanu, t. i. a' fogadós, mint szemmel látott tanu környüállásoson elé adja, hogy Pista ütötte a' szerencsétlent agyon: ellenben az *f* alatti esketésben hasonlólag meghütelt 6-dik tanu hasonló tisztasággal vallja, hogy a' szerencsétlent *Ferkő* ütötte szeme láttára agyon. Mivel tehát ezen tanuk egy mással merőben ellenkeznek, mind addig míg világosságra jövend, hogy melyik vall hamissan, 's melyik igazán; egyiknek is vallomása fel nem vehető. Midőn a' fogadósnak Pista ellen tett vallomását fel nem vehetem, és a' Referens úr által eléhozott 3-dik 5-dik 7-dik és több más tanuknak vallomásait (t. i. a' kik azt vallják hogy bizonyosan hallották hogy Pista a' gyilkos) megemlítésre nem tarthatom méltónak, azon egyszerű okból a' többek között mivel ha ezen tanuknak vallomások egészszen felolvastatódik, még fogják hallani az urak hogy

ezek a' fogadóstól hallották bizonyosan, hogy Pista a' gyilkos; mind ezek szerint Pistára annyival kisebb gyanu van, minél inkább terhesítik a' Ferkőre való gyanut a' meggyilkoltatottnak a' verekedésbe részt vett atyafijai, kik külön kikérdeztetvön, mind megegyezőleg vallják, hogy Ferkő a' gyilkos; és a' két aszszonyoknak is ezekkel megegyező tiszta vallomásaik, kik gyaníthatólag csak azért verettettek meg Ferkő által hogy annak idejében ellene az ő vallomások bé ne vétethessék. Melyek szerint terhes ugyan Ferkő ellen a' gyanú, de mivel az említett vallók passionatusok () tehát vallomások gyanut szülhet ugyan, de nem meggyőződést, a' gyanu pedig akár mely közel legyen is a' meggyőződéshez, kisebb vagy nagyobb mértékű büntetést soha sem szülhet, hanem mindenkor csak *feloldoztatást*; ezeknél fogva a' mint már megmondottam, a' *felolvastatott bizonyításokból* nem csak Pistát, hanem Ferkőt is feloldoznám. — De vannak oly felvilágosító bizonyítások, melyek még *nem olvastattak-fel*, 's melyekből nyilvános hogy Ferkő a' gyilkos, t. i. Pista által B betű alatt bé adott esketésbe meghíttelt tíz tanuk, megegyezőleg és környülállásosan vallják, hogy a' szerencsétlen verekedés után való vasárnap, a' fogadás barátságos beszélgetések között mondotta, hogy ő vallomása által melyet másnap fog meg tenni, megmenti Ferkőt, mert Ferkő jó, ő sok bort ivott a' kocsmában, kár lenne hogy

elveszsen azért, hogy egy rongyos cigányt agyon kollintott, inkább veszsen Pista, mert hiszem ő is agyon üthette volna, ha akarta volna, 's különben is már járt az ebek harminczadján; osztán nem is kinzotta Ferkő a' cigányt soká, mert úgy meg csapta fejét hogy az mindjárt megdőglött. — Továbbá ha felolvastatik Ferkőnek szelidkikérdeztetése, abban Ferkő számos ellenkezésekbe jő; — ugyanis ebben egyszer azt erősíti Ferkő, hogy ő az alatt míg a' cigányok és Pista között a' verekedés a' fogadó előtt folyt ben vólt a' fogadóban; másszor azt állítja, hogy az alatt ő a' városban feküdt mint terhes beteg, mely állításainak valótalanságát azután azzal kívánja helyre hozni, hogy ő nem tudja mit vallott, de azt tudja, hogy ha a' verekedésbe ő részt is vett még is nem ő, hanem Pista ütötte agyon a' cigányt, ben a' fogadóban. Mind ezeket egybevetve, én uraim úgy találom, hogy bírói meggyőződésig bé vagyon bizonyítva, hogy Pista ártatlan, és hogy Ferkő a' gyilkos, melynél fogva Pistát a' kereset alól feloldozom, Ferkőt mint nem szántszándékos gyilkost, hat esztendőre ítélem. — Ezután az előlülő, az említett világosító bizonyításokat felolvastatván, kérdést tett, hogy a' bírák ezeket is megfontolva nem változtatják é meg vélekedéseket? — Mely kérdésre több, kevesebb szókbán mindnyájan azt felelték hogy vélekedéseket hosszas megfontolás után tették meg, következőleg nem értik hogy teheti fel

rólok az előlülő, hogy a' már egyszer ki-
mondott vélekedéseket megváltoztassák;—er-
re a' hatodik bíró, 's a' többiek között, he-
ves vitatás lön, melynek következése a' lett,
hogy mindenik előbbeni vélekedése mellett
megmaradott. — Erre a' Referens felállván,
érzékeny, 's egyszersmind diadalmas hangon
így szólt: Uraim! tíz esztendeje mióta a'
hazát 's ő Felségét szerencsém van szolgál-
ni, 's eddig elé mindenkor tudtam köteles-
ségemet teljesíteni, ha azon bizonyító írá-
sokat felolvasni szükségesnek tartottam vól-
na, úgy felolvastam vólna, de ezek a' mint
már *most* az urak is általlátták, haszonta-
lanok, és semmi világosítást sem adnak; u-
raim hinni kell a' Referensnek. — Ezzel hoz-
zá fordulván a' hatodik bíróhoz. Ugyan már
mi haszna vagyon az urnak hogy ezen ha-
szontalan írásokat elő hozta. — Semmi, az
hogy a' dolgot még nagyobb zavarba hozta;
tanulja-meg az úr egy ősz bírótól, hogy
vannak olyan dolgok, a' tapasztalásból szól-
lok, melyek minél inkább hozatnak tisztá-
ba, annál méjebben süjvednek a' homály-
ba; ilyen a' jelenvaló per is. — Az ilyenek
csak úgy igazíthatnak-el, esztendők múlva
is, mint az első pillantatban, — az ilyeneket
tehát a' tapasztalt bíró első tekintetre meg-
esmérvén, a' nélkül hogy a' hecses időt ve-
lek elvesztegesse, az első pillantatban elhatá-
rozza egy vagy más felé. — A' mi pedig az
úr derekas (meritális) vélekedését illeti, azt
helybe teljességgel nem hagyhatom, t. i. hogy

a' két Alperesek, miért ne vihették volna a' gyilkosságot együtt véghez, midőn így egy máson segítve, inkább remélhették vala czélokot elérni; azt teljeséggel nem értem, mert abból, hogy egy felől vannak hiteles tanúk kik szemekkel látták hogy Pista ütötte agyon a' szerencsétlent, másfelől hasonló hitellességü tanúk vallják hogy Ferkő a' gyilkos; nem a' következik, józanon felvéve a' dolgot hogy egyik sem, vagy hogy csak egy a' gyilkos, hanem inkább az, hogy mind a' kettő. Továbbá hogy gyanura büntetni ne lehetne ez helytelen principium, 's a' ki ezt állítja azt árulja-el magáról hogy principiumait csak a' könyvekből, 's legfeljebb a' józan-okosságból vette nem pedig a' tapasztalásból és vigens praxisból, t. i. ha a' gyanusok mind megbüntettetnek, úgy lehet ugyan hogy vagy egy ártatlan is szenved, de a' bünösök legalább mind lakolnak, és így az elkerülhetetlen Nemesis a' rosszat a' büntől végtére elfogja rettenteni; megmaradok tehát én is előbbeni feltételem mellett. — Végtére hosszas, és tüzes vitatás után kijelentvén az Elölülő is maga véleményét; melyben a' hatodik bírónak vélekedését helyben hagyta, a' büntetés mértéke felett elkezdődtek az alkudozások, melynek következése (resultatuma) a' lett, hogy *Pista tíz esztendőre 1000 palczára, — Ferkő pedig 6 esztendei rabságra, és 600 palczára ítéltettek.*

Ezen per appellatio útján feljebb vitet-

vén.,. elébb mintsem a' felsőbb Itélőszékek ítéletet mondtak volna, Ferkó a' tömlöczből kiszökött, 's örökre eltűnt, Pista pedig a' tömlöczben megholt. — 'S mit lehetett volna Pistának, sírkövére írni? kinek vagy minek lett ő *áldozatja*,? 's miért kellett nekie *áldozatnak* lenni? — lehetne sokat, nagyon sokat arra írni, de ezen szókról a' jámbor olvasó csak annyit tudhatna-meg egy néhány — — — által, hogy egy néhány szók íratlak, melyek azután (talám helytelenül) helyteleneknek ítéltetvén; újra kivonattak, már pedig ezen — — — ák nem érdemlik-meg a' metszést — — — — — talám innen van azon szokás hogy a' gyalázás helyén eltemetett, rabnak nem emelnek sírkövet. —

M. G.

Kállai Ferencz Úrnak, a' Székelyek-ről írt Munkájára kiadott Megjegyzések folytatása, az erdélyi nemzeti Társalkodó 21. 22. és 25-dik számjai alatt 1851-ben felelet gyanánt közönségesé tett Észrevételekre.

Valamint az Író, a' Nemes Székely Nemzet régi állapotjáról kiadott munkáját historiai Értekezésnek, nem pedig Pragmatica Historiának nevezte, úgy az arra tett megjegyzések sorában is, egy általjában nem Historicust, hanem csak egy homályban tapogatózó társalkodó vizgálatot várhatott, mely

szint olyan menthetetlen a' botlástól, valamint minden észrevételek.

Azonban Nemzetünk dolgai esméretének kifejtegetésére bár kiki, a' mit tud, oly szelidséggel adná elő, a' milyent a' Társalkodás törvényei kívánnak! É' nélkül Pragmatica Historiát bajosan remélhet Nemzetünk, mert minden tudást, egy gyanakodásnak kell megelőzni; valamint a' világosságot sötétség előzi-meg.

A' Mese nem Historia, de valyon hány pragmatica Historiája van, 's van é vagy egy Európának, mely mesés gyanakodások vizgálatja nélkül készült volna? Quantum est quod nescimus! Vajha többen volnának a' kik abban lenék tudásunk fő haladását, hogy éreznék mit nem tudnak. — Hogy tehát a' tudományos szorgalom éledjen az által is e' hazában! én is tovább folytatom megjegyzésimet:

Az 1-ső megjegyzésre tett észre vételek a' Székely Földről:

Azt az állításomat, hogy *Siculia a' Székely Föld*, sokkal tovább terjedett az Író által kijelelt határoknál, historiai igazságra felemelték: Benkő Milkoviájában, Engel Hist. T. 1. p. 61. ad annum 894. a' ki azt írja: hogy a' Magyar fő hadisereg, Magna Moraviában állapotván-meg, nagyobb részét az öregebbeknek, az aszszonyokat, és gyermekeket, minden Tribusból hátra hagyott fegy-

veres nép őrizete alatt, *felső Moldovában hagyták hátra*. Innet a' Bulgarusok, és Pestsenegek, őket a' szomszéd Havasokba üzték, 's szoritották, 's ezektől az így beszorítottaktól származtak a' Székelyek, a' puszta Moldova pedig telepedett-meg Oláhokkal. 1359 táján, a' Mármorosból, Bogdán, és ennek fia Drágosch vezérlése alatt; a' kiket Kun László 1284. tájatt vett volt fel az országba (Ibid. fol. 99); a' most is magyarnevet viselő faluk pedig Moldovában, az első telepedéskori Székelyeknek egy része. —

Kéza. Simon a' Kun László Király idejében így ír: De tribubus 108 elegerunt viros fortes, ad bellandum assummentes, de quolibet Genere decem millia armatorum, aliis in Scitia derelictis, qui eorum Regnum ab hostibus custodirent. Ennek a' Scitianak *felső Moldova* része volt. — Horváth István a' Magyar Gyökeres Nemzetségről (1820).

Horvath Péter de initiis, et majoribus Jazygum et Cumanorum (1801. p. 18): Cumaniae, seu Moldaviae nomine veniebat, quid quid ab Aluta fluvio Pontoque ad Danastrum tenditur (p. 57.). Anna Comnena Uzos cum Pacinacitis Moldaviam in Communione incolentibus Scythas appellat, Uzorum, et Pacinacitarum progeniei pars posterior, in Transylvania Sedem figens, ut pote cum primis Siculi. (p. 111) etc. etc.

Abból hogy Beretzka (Oláh Telep), Törtsvár (Német Telep), in Confiniis írtak lenni, Landskron, Tolmáts-, Radna-, Castru-

mok épültek; 's szélhelyeknek említettnek Cumania felé; nem czáfoltatik-meg az állatás: hogy Cumaniába Siculia is belé volt foglalva. — Castrensis Confiniariusok sokak voltak Erdélyben; a' kikre illik az az idea: hogy azért telepítették; hogy őrizzék a' magyar dynastia határ széleit; de csak ugyan nem illik ez a' Székely Nemzetre, bár illjék is Hunyadban vagy is Hátzegvidékén 's több Kenezatusokra. En is adok elé némely még eddig tudtomra közönségesen nem esmért leveleket, melyek nem tartoznak ugyan egyenesen a' Székely nemzet dolgai kivilágosítására; de tartoznak annak esméretére, miféle telepek azok, kik „sub expresso onere Confinia tuendi“ laktak Erdélyben? a' kik ha ezen köteleességeknél fogva Siculusoknak találtak neveztetni? könnyü volna megkapni az 1224-béli Szászok Andreanumában emlegetett *Terram Sicularumot*; *Terrae Sebus*, kivált ha Sebus szó Szeben vizitől vette eredetét (Bárdossy in suplem. analect. Terrae Scepusiensis p. 406. in nota c.). (folyt. követ.)

A z e m b e r.

Két saját tulajdonságai vannak az embernek, melyekkel a' többi állatok nem bírnak; t. i. az ember nevetni, és magát életétől megfosztani képes. Ő nem dühösködhetnék, ha nem tudná, hogy magát életétől megfoszthatja; 's nem foszthatná meg magát életétől, ha nem volna képes bizonyos dolgokat kinevetni.

Hdgr.